

Prosociale muziek in de Top 2000

EEN INHOUDSANALYSE NAAR PROSOCIALE UITINGEN IN ENGELSTALIGE EN NEDERLANDSTALIGE SONGTEKSTEN

Inleiding

Op 14 november 2015, een dag na de terreuraanslagen in Parijs, speelt muzikant Davide Martello voor concertzaal Bataclan het nummer 'Imagine' van John Lennon. Het optreden wordt door toeschouwers gefilmd en verspreidt zich vervolgens snel via het internet. Ook nieuwsredacties in verschillende landen besteden aandacht aan de actie van de pianist. Martello laat weten bewust te hebben gekozen voor 'Imagine': 'I can't bring people back but I can inspire them with music and when people are inspired they can do anything. That's why I played Imagine' (zie Bucks, 2015). Niet alleen zagen miljoenen mensen het filmpje, enkele weken later stemden veel Nederlanders op dit nummer bij de verkiezing van de Top 2000 van 2015: 'Imagine' steeg van plaats 38 in 2014, naar de eerste plaats in 2015 (NPO Radio 2, 2015).

De impact van 'Imagine' in deze context is goed te verklaren, omdat uit de literatuur bekend is dat muziek helpt bij het ordenen en verwerken van gebeurtenissen (DeNora, 2000; Kotarba, Merrill, Williams & Vannini, 2013). Muziek kan niet alleen helpen om gevoelens en emoties te duiden, er zijn ook aanwijzingen dat muziek kan inspireren om aardiger te zijn tegen anderen. Uit onderzoek blijkt dat het luisteren naar prosociale muziek prosociale gedachten en gedrag kan bevorderen. Prosociaal gedrag is vrijwillig gedrag dat ten goede komt aan een ander (Eisenberg & Mussen, 1989). De definitie van prosociale muziek is hier sterk aan gerelateerd. Greitemeyer (2009a, 2009b) definieert prosociale muziek als muziek met prosociale songteksten: songteksten met veel prosociale woorden zoals helpen. Het blijkt dat mensen na het beluisteren van prosociale muziek eerder geneigd zijn hulpgedrag te vertonen (Greite-

* Mariska Kleemans is als universitair docent verbonden aan het Behavioural Science Institute en de sectie Communicatiewetenschap van de Radboud Universiteit. Contactgegevens: Postbus 9104, 6500 HE Nijmegen, Tel.: +31 24 3615545, E-mail: m.kleemans@maw.ru.nl.
Niek Bosma was masterstudent Communicatiewetenschap aan de Radboud Universiteit. Contactgegevens: E-mail: nwj.bosma@gmail.com.
Rebecca N. H. de Leeuw is als universitair docent verbonden aan het Behavioural Science Institute en de sectie Communicatiewetenschap van de Radboud Universiteit. Contactgegevens: Postbus 9104, 6500 HE Nijmegen, Tel.: +31 24 3612763, E-mail: r.deleeuw@bsi.ru.nl.

meyer, 2009a, 2009b; Kennedy, 2013; Münstermann, Van der Velden & De Leeuw, 2015), minder agressief gedrag uiten (Greitemeyer, 2011b) en meer fooi geven in een restaurant (Jacob, Guégen & Boulbry, 2010) in vergelijking met mensen die luisteren naar wat in deze onderzoeken als neutrale muziek geclassificeerd is (op basis van schalen waarmee participanten konden aangeven in hoeverre zij nummers prosociaal vonden). Enkel Niven (2015) concludeert in haar studie naar het effect van verschillende wachtmuziek bij callcenters dat, in tegenstelling tot populaire muziek met neutrale songteksten, prosociale songteksten niet zorgen voor minder agressie bij bellers.

Deze onderzoeken naar effecten van prosociale muziek krijgen meer waarde als duidelijk is in welke mate prosociale muziek daadwerkelijk voorkomt. Tot op heden is dit echter niet onderzocht. Wel zijn inhoudsanalyses uitgevoerd naar antisociale uitingen in muziek, zoals uitingen van geweld tegen vrouwen, van vrouwenhaat (Armstrong, 2001; Weitzer & Kubrin, 2009) en seksueel vernederende uitingen (Primack, Gold, Schwarz & Dalton, 2008). Uit deze studies blijkt onder andere dat 65% van de muziek waarin gerefereerd wordt aan seks, vernederende seksuele uitingen bevat (Primack et al., 2008) en dat in 22% van de onderzochte rapmuziek wordt verwezen naar fysiek geweld tegen vrouwen en vrouwenhaat (Armstrong, 2001). Tegenhanger van deze antisociale uitingen wordt gevormd door onderzoek naar positieve elementen in muziek. In de studie van Dukes, Bisel, Borega, Lobato en Owens (2003) staan bijvoorbeeld uitingen van liefde in songteksten centraal. Zij tonen onder andere aan dat uitingen van romantiek veelvuldig aanwezig zijn in populaire muziek. Echter, in hoeverre prosociale uitingen zoals helpen voorkomen in songteksten is onbekend. Dit onderzoek heeft daarom tot doel meer inzicht te geven in de aanwezigheid van prosociale uitingen in muziek.

Een kwantitatieve inhoudsanalyse van de nummers uit de Top 2000 van 2015 zal worden uitgevoerd om concrete prosociale uitingen in muziek in kaart te brengen. Sinds 1999 zendt NPO Radio 2 elk jaar tussen de kerstdagen en de jaarwisseling non-stop een lijst uit met 2000 nummers waarop door luisteraars de meeste stemmen zijn uitgebracht. De Top 2000 kan worden gezien als een goede dwarsdoorsnede van de muzieksmaak van de Nederlandse bevolking. Ter illustratie, met een recordaantal van 4.5 miljoen stemmen (NPO, 2015) en 8.1 miljoen luisteraars – onder wie drie miljoen luisteraars tussen de 10-34 jaar (NPO, 2016) – was een groot deel van de Nederlandse bevolking betrokken bij de editie van 2015. Daarmee vormt de lijst uit het jaar 2015 een geschikte basis om te exploreren in hoeverre prosociale uitingen aanwezig zijn in nummers uit de Top 2000.

Categorieën van prosociale uitingen in muziek

De theoretische basis voor deze exploratieve studie naar prosociale uitingen in muziek wordt gevormd door de indeling van prosociale gedragingen die Dunfield (2014) heeft gemaakt. Ze bouwt voort op de aanname van Frith (2012), die stelt dat prosociale

gedragingen van elkaar onderscheiden kunnen worden op basis van de negatieve situaties waarin mensen zich kunnen bevinden. Volgens Dunfield (2014) kunnen mensen grofweg in drie verschillende negatieve situaties verkeren die prosociaal gedrag kunnen uitlokken. Het gaat hierbij om drie typen behoeften die mensen kunnen hebben, te weten (1) instrumentele behoefte, waarbij een persoon moeite heeft bepaald doelgericht gedrag uit te voeren; (2) emotionele behoefte, waarbij een persoon een bepaalde negatieve emotionele gemoedstoestand ervaart; en (3) materiële behoefte, waarbij een persoon bepaalde goederen niet ter beschikking heeft. Elk van deze situaties vraagt om een specifiek soort prosociaal gedrag. Instrumentele behoefte wordt gekoppeld aan het helpen van anderen. Hierbij valt te denken aan prosociale gedragingen als samenwerken (Berkowitz, 1984; Wilson, 2008) en bescherming of redding bieden (Eagly, 2009; Levine & Manning, 2012). Emotionele behoefte wordt gekoppeld aan troosten of geruststellen (Batson & Powell, 2003; Mares & Woodard, 2005). Tot slot vraagt materiële behoefte om delen (Batson & Powell, 2003; Eagly, 2009). Ook doneren kan tot deze categorie gerekend worden (Lam, 2012; Mares & Woodard, 2005).

De prosociale gedragingen uit de indeling van Dunfield (2014) komen tot op zekere hoogte ook naar voren in eerdere studies naar de effecten van prosociale muziek, al ligt de nadruk in deze studies vooral op helpen (zie bijvoorbeeld Greitemeyer, 2009a, 2009b; Münstermann et al., 2015). In onze studie zullen echter alle drie de categorieën van prosociale uitingen zoals ontwikkeld door Dunfield (2014) worden geanalyseerd. Belangrijk om te benoemen is dat geen onderzoek wordt gedaan naar direct observeerbaar gedrag, maar naar tekstuele uitingen van prosociaal gedrag. Op basis van de indeling van prosociaal gedrag van Dunfield (2014) zijn uitingen van prosociaal gedrag als volgt gedefinieerd: tekstuele verwijzingen naar prosociale gedragingen, te weten het helpen van anderen (zoals helpen, assisteren en bescherming of redding bieden), troosten of geruststellen (bijvoorbeeld steun bieden) en delen (delen en doneren). Er zal worden onderzocht in welke mate tekstuele verwijzingen naar prosociale gedragingen aanwezig zijn en hoe deze zijn verdeeld over de bovengenoemde drie categorieën. Omdat nog niet eerder inhoudsanalyse is verricht naar uitingen van prosociaal gedrag in songteksten, luiden de eerste tweede onderzoeksvragen als volgt:

OV1: Hoeveel songteksten van nummers uit de Top 2000 van 2015 bevatten uitingen van prosociaal gedrag?

OV2: Hoe ziet de verdeling van de uitingen van prosociaal gedrag over de drie categorieën (helpen van anderen, troosten of geruststellen, delen) eruit?

Daarnaast zal ook worden onderzocht of de notering van een nummer in de Top 2000 verband houdt met de mate waarin het nummer prosociale uitingen bevat. In een pilotstudie van Greitemeyer (2009b) werd geen verband gevonden tussen de ervaren prosocialiteit van een nummer en de waardering hiervan. Ook Kennedy (2013) vond geen aanwijzingen dat prosociale nummers leuker werden gevonden dan neutrale

nummers. In beide onderzoeken werd echter slechts een klein aantal nummers gebruikt als stimulusmateriaal, waarmee de relatie tussen prosociale muziek en waardering slechts beperkt is onderzocht. Het veel grotere aantal nummers in de Top 2000 biedt mogelijkheden om meer inzicht te krijgen in deze relatie. De hoge notering van ‘Imagine’ van John Lennon in de Top 2000 van 2015 zou een indicatie kunnen zijn dat mensen prosociale muziek over het algemeen meer waarderen dan nummers zonder deze uitingen. De volgende onderzoeksvraag is opgesteld om dit te onderzoeken:

OV3: Is er een verband tussen de plaats van een nummer in de Top 2000 van 2015 en de mate waarin dit nummer uitingen van pro sociaal gedrag bevat?

Methode

In dit onderzoek is een kwantitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd om zo op systematische wijze te onderzoeken in hoeverre songteksten van nummers uit de Top 2000 van 2015 tekstuele uitingen van pro sociaal gedrag bevatten.

Onderzoekseenheden

Van de nummers uit de Top 2000 zijn enkel de Nederlandstalige en Engelstalige nummers, of nummers met een combinatie van beide talen, geanalyseerd. Hiervoor is gekozen omdat de Nederlandse bevolking naast het Nederlands met name het Engels redelijk machtig is, terwijl bijvoorbeeld de Duitse en Franse taal door veel minder Nederlanders goed beheerst worden (Onderwijsraad, 2008). Alleen als een songtekst maximaal vijftien woorden in een andere taal dan Nederlands of Engels bevatte, is ervoor gekozen om deze tekst mee te nemen in de analyse. Dit omdat de begrijpelijkheid van de tekst dan slechts in te verwaarlozen mate aangetast wordt en er anders veel nummers onnodig verloren gingen. Op basis van deze taalcriteria zijn er 119 nummers (5.95%) uit de steekproef verwijderd.¹ Nummers die meerdere keren in de lijst voorkwamen (zoals het nummer ‘Geef mij nu je angst’ van André Hazes, waarvan een cover door Guus Meeuwis ook in de Top 2000 staat) zijn niet verwijderd uit de steekproef. De totale steekproef bestond uiteindelijk uit 1881 nummers.

De songteksten van de nummers zijn online gedownload en vervolgens in een tekstverwerkingsprogramma gezet voor de analyse. De website van Musixmatch diende als voornaamste bron voor het downloaden van de songteksten ($n = 1791$ nummers). Musixmatch is met meer dan 12 miljoen songteksten en 30 miljoen gebruikers 's werelds grootste online songtekstendatabase (Musixmatch, 2016). Niet alle nummers waren echter voorhanden op Musixmatch. Daarom zijn de overige 90 nummers gedownload van andere online songtekstendatabases, te weten: lyricsmode.com ($n = 82$) en songteksten.nl ($n = 8$). Beide websites zijn gekozen vanwege hun grote aantal beschikbare songteksten.

Meetinstrument

De songteksten zijn geanalyseerd aan de hand van een door ons ontwikkeld codeboek over uitingen van prosociaal gedrag. De drie categorieën van prosociale gedragingen die door Dunfield (2014) zijn onderscheiden, zijn als uitgangspunt genomen voor de constructie van het codeboek. Onder deze categorieën (helpen van anderen, troosten of geruststellen en delen) zijn vervolgens verschillende prosociale gedragingen geschaard die in literatuur over prosociale uitingen zijn benoemd. Hiertoe werd eerst een uitgebreid literatuuronderzoek uitgevoerd, waaruit bleek dat er veel concepten bestaan die aan prosociaal gedrag gekoppeld zijn. Echter, de concepten vertoonden grote samenhang (bijvoorbeeld *offering help, to help, helping, helping behavior*) en konden vervolgens eenvoudig onder een van de drie concepten van Dunfield gecategoriseerd worden.

Op basis van de literatuurstudie is de volgende definiëring van de drie categorieën in het codeboek tot stand gekomen. Onder *helpen van anderen* zijn de deelconcepten assisteren, samenwerken, het doen van vrijwilligerswerk en bescherming of redding bieden geplaatst. Assisteren kan worden gezien als een veelgebruikt synoniem van helpen, waardoor het voor de hand ligt om beide begrippen onder hetzelfde deelconcept van prosociaal gedrag te scharen. Ook tussen de begrippen helpen en samenwerken zit veel overeenkomst: samenwerken beoogt een zo groot mogelijk profijt voor alle betrokken partijen door elkaar te helpen (Grzelak & Derlega, 2013). Het doen van vrijwilligerswerk kan ook worden gezien als een deelaspect van helpen. Volgens Wilson (2000) is elke activiteit waarvoor vrijwillig tijd wordt vrijgemaakt én die ten gunste komt van anderen, vrijwilligerswerk. Tot slot kan ook bescherming of redding bieden als een deelconcept van helpen van anderen worden gezien (Bendapudi, Singh & Bendapudi, 1996). Eagly en Crowley (1986) spreken ook wel van een heroïsche handeling, waarbij een persoon risico's voor lief neemt om een ander te kunnen redden. De tweede categorie, *troosten of geruststellen*, omvat naast deze twee deelconcepten zelf ook uitingen van steun (Batson & Powell, 2003; Mares & Woodard, 2005). De laatste categorie, *delen*, wordt gedefinieerd aan de hand van zowel prosociale uitingen van delen als van doneren (Batson & Powell, 2003; Eagly, 2009; Lam, 2012; Mares & Woodard, 2005).

Elke categorie van prosociaal gedrag is in het codeboek gekoppeld aan relevante Nederlandstalige en Engelstalige zoektermen die verwijzen naar de prosociale gedragingen die binnen de betreffende categorie vallen. Deze zoektermen zijn tot stand gekomen op basis van de betekenissen en vertalingen van de prosociale gedragingen in Van Dale woordenboeken (Den Boon & Hendrickx, 2008). Eerst is nagegaan of de betekenis van de vertaling zoals vermeld in het woordenboek aansloot bij de prosociale handeling. Voor elke passende betekenis is vervolgens de eerstgenoemde vertaling als zoekterm opgenomen. Sommige woorden hadden meerdere passende vertalingen die naar het prosociale gedrag verwezen. In deze gevallen zijn ook de

meest gangbare vertalingen meegenomen als zoektermen. De gebruikte zoektermen zijn in tabel 1 weergegeven.

TABEL 1. *Gebruikte zoektermen per categorie van prosociaal gedrag*

Prosociaal gedrag	Taal	Zoektermen
Helpen van anderen	Nederlands	helpen, assisteren, samenwerken, meewerken, het doen van vrijwilligerswerk, beschermen, redden
	Engels	(to) help, assist, cooperate, collaborate, work together, volunteer, protect, save, rescue
Troosten/geruststellen	Nederlands	troosten, geruststellen, steunen
	Engels	(to) comfort, sooth, reassure, support
Delen	Nederlands	delen, doneren
	Engels	(to) share, divide, donate

Voorafgaand aan de analyse heeft een pretest van het codeboek plaatsgevonden. Hiertoe is eerst een lijst met prosociale nummers geselecteerd door in zoekmachine Google te zoeken op de zoekterm lyrics in combinatie met help, *prosocial songs* en prosociale muziek. Enkel nummers die geen deel uitmaakten van het Top 2000-databestand ($n = 28$) werden gebruikt in de testfase. Vervolgens is in een discussiegroep van vier onderzoekers per songtekst vastgesteld of de onderzoekers deze tekst prosociaal vonden of niet. De groep kwam eenvoudig tot overeenstemming. Daarna werd het codeboek getest op deze nummers, zodat kon worden vastgesteld of door het toepassen van de zoektermen dezelfde nummers als prosociaal werden gemarkeerd als in de discussie werd gedaan. Omdat dit het geval bleek te zijn, is het codeboek naar aanleiding van de pretest niet aangepast.

Procedure

De songteksten uit de steekproef zijn vervolgens geanalyseerd aan de hand van een semi-automatische inhoudsanalyse. Met behulp van de zoekfunctie in Word – Ctrl-f – zijn de songteksten op de zoektermen uit het codeboek doorzocht. Vervolgens is naar aanleiding van elk zoekresultaat het betreffende nummer (of een deel daarvan) gelezen, om zo de context rondom het gevonden woord inzichtelijk te krijgen. Dit was nodig om na te gaan of er daadwerkelijk sprake was van een uiting van prosociaal gedrag of dat het woord in een niet prosociale context voorkwam. Ter illustratie: de tekst ‘Can’t help but think of yesterday’ uit het nummer ‘Faith’ van George Michael kwam wel naar voren in de analyse, maar is niet prosociaal, omdat er sprake is van een ontkenning en de zin bovendien inhoudelijk niet verwijst naar prosociaal gedrag. Elke uiting van prosociaal gedrag die op deze manier werd vastgesteld is gecodeerd en vastgelegd in een databestand.

Variabelen

Uitingen van prosociaal gedrag

Per nummer is het aantal uitingen van prosociaal gedrag vastgesteld door voor elk van de drie categorieën uit het codeboek het aantal keren te noteren dat de betreffende uiting binnen een nummer voorkwam.

Taal

Naast het coderen van uitingen van prosociaal gedrag, diende de codeur ook aan te geven of het nummer in het Nederlands, Engels of in een combinatie van beide talen was geschreven. Van de 1881 nummers in de steekproef waren er 1696 Engelstalig (90.1%) en 184 (9.8%) Nederlandstalig. Eén nummer – ‘Holiday in Spain’ van Bløf en de Counting Crows – bevatte een combinatie van beide talen.

Overige informatie

Overige informatie over de nummers, zoals artiest, titel en de notering in de lijst, waren al aanwezig in het gedownloadte Excel-bestand met de Top 2000 (NPO Radio 2, 2015) en hoefden dus niet gecodeerd te worden.

Betrouwbaarheid

Het grootste gedeelte van het codeerwerk is uitgevoerd door dezelfde codeur. Om de betrouwbaarheid van deze coderingen te waarborgen, is gestart met het dubbelcoderen van 10% van de nummers. Het codeboek is voorafgaand aan de codeerfase doorgenomen met een tweede codeur en waar nodig mondeling verduidelijkt. Voor de dubbelcodering zijn de te analyseren nummers uit de Top 2000-lijst van 2015 ($N = 1881$) in Excel door middel van een aselectiefunctie gekoppeld aan een willekeurig getal tussen 0 en 1. De nummers zijn daarna op dit willekeurige getal gesorteerd en vervolgens zijn de 189 nummers met de laagste waarde geselecteerd om dubbel gecodeerd te worden.

Aan de hand van de dubbelcoderingen kon vervolgens voor elke variabele de inter-codeurbetrouwbaarheid (Krippendorffs alfa) worden vastgesteld, die aangeeft in hoeverre twee codeurs met hetzelfde meetinstrument tot dezelfde resultaten komen. Heeft Krippendorffs alfa een waarde van > 0.7 , dan is er sprake van een betrouwbare codering (Hayes & Krippendorff, 2007; Lombard, Snyder-Duch & Bracken, 2002). De codeurs codeerden de taal van het nummer steeds hetzelfde ($\alpha = 1.00$). Wat betreft de drie categorieën van prosociaal gedrag, waren de betrouwbaarheidsscores van troosten of geruststellen ($\alpha = 1.00$) en delen ($\alpha = .85$) ook hoog. De betrouwbaarheid van de coderingen van helpen van anderen bleek echter aan de lage kant ($\alpha = .53$). Er bleek een hoge mate van overeenstemming tussen de codeurs (97.4%). Blijkbaar heeft de scheefheid van de variabele, te weten het relatief weinig voorkomen van uitingen van helpen van anderen, Krippendorffs alfa negatief beïnvloed, terwijl de codeurs het in de meeste gevallen wel eens waren.

Ondanks het hoge percentage overeenstemming, is toch besloten de afwijkende coderingen door te spreken en op basis daarvan het codeboek iets aan te passen. Het bleek dat de coderingen vooral verschilden als het ging om verwijzingen naar ‘passieve’ uitingen van prosociaal gedrag (vragen om of oproepen tot prosociaal gedrag, zoals in het nummer ‘Help’ van The Beatles). Op grond hiervan is het codeboek herzien en is het coderen van deze ‘passieve’ uitingen uit het codeboek verwijderd om zo de betrouwbaarheid van de coderingen beter te waarborgen. Vervolgens is er een nieuwe lijst met 189 nummers samengesteld voor het berekenen van een nieuwe intercodeurbetrouwbaarheid. Dit gebeurde op exact dezelfde wijze als bij de eerste meting van de intercodeurbetrouwbaarheid. De resultaten lieten zien dat de codeurs overeenstemming hadden over de mate waarin een nummer uitingen bevatte van troosten of geruststellen ($\alpha = 1.00$) en delen ($\alpha = 1.00$). Wat betreft het aantal uitingen van helpen van anderen bleek de alfa opnieuw aan de lage kant ($\alpha = .66$), maar wel hoger dan tijdens de eerste meting. Ook het percentage overeenstemming voor de variabele helpen van anderen was gestegen van 97.4% naar 98.9%. De aanpassingen van het codeboek leidden dus tot een betere betrouwbaarheid van de coderingen. Met deze laatste versie van het codeboek zijn vervolgens de overige 1692 nummers uit de Top 2000 van 2015 gecodeerd door de eerste codeur.

Analyseprocedure

Voor het beantwoorden van OV1 zijn frequentieverdelingen opgevraagd van de aan- en afwezigheid van uitingen van prosociaal gedrag en van het totaal aantal uitingen van prosociaal gedrag. Bij OV2 is voor elke categorie van prosociaal gedrag het gemiddelde aantal uitingen van prosociaal gedrag per nummer en het totaal aan uitingen berekend. Op deze manier is inzicht verkregen in welke categorie van prosociaal gedrag het meest in de songteksten naar voren kwam. Voor het beantwoorden van OV3 is een enkelvoudige regressieanalyse uitgevoerd met plaats in de lijst als onafhankelijke variabele en het totale aantal uitingen van prosociaal gedrag per nummer als afhankelijke variabele. Daarnaast is er voor elke categorie van prosociaal gedrag een aparte enkelvoudige regressieanalyse uitgevoerd.

Resultaten

Ten aanzien van de vraag hoeveel songteksten van nummers uit de Top 2000 van 2015 uitingen van prosociaal gedrag bevatten (OV1) bleek uit de analyses dat 2.2% ($n = 42$; $M = .02$; $SD = .15$) van de songteksten minimaal één uiting van prosociaal gedrag bevatte. De 1881 geanalyseerde nummers bevatten in totaal 85 uitingen van prosociaal gedrag ($M = .05$; $SD = .46$). Vervolgens zijn deze gegevens verder gespecificeerd per categorie van prosociaal gedrag (OV2). Van alle nummers met minimaal één uiting van prosociaal gedrag bleek dat 54.8% ($n = 23$; $M = 1.29$; $SD = 2.51$) van de songteksten uitingen van helpen van anderen bevatte. Voor uitingen van troosten of geruststellen bedroeg dit percentage 28.6% ($n = 12$; $M = .43$; $SD = .83$). Daarnaast bevatte 23.8% van

deze songteksten uitingen van delen ($n = 10$; $M = .31$; $SD = .72$). Het totaal aantal uitingen per categorie van prosociaal gedrag bedroeg respectievelijk: 54 (helpen van anderen), 18 (troosten of geruststellen) en 13 (delen). Een overzicht is te vinden in tabel 2.

TABEL 2. *Overzicht van prosociale uitingen in de Top 2000 van 2015*

Nummer	Positie	Helpen van anderen	Troosten/ geruststellen	Delen
Hide in your shell – Supertramp	988	12	0	0
With a little help from my friends – Joe Cocker	220	11	0	0
Liverpool rain – Racoon	365	0	4	1
Silent lucidity – Queensrÿche	281	4	0	0
Grow old with me – Tom Odell	1832	0	0	4
Angels – Robbie Williams	80	3	0	0
The power of love – Frankie Goes To Hollywood	441	3	0	0
Jesus to a child – George Michael	1155	1	2	0
We are the world – USA for Africa	1585	3	0	0
Dat ik je mis – Maaïke Ouboter	106	1	1	0
Hey brother – Avicii	416	2	0	0
The family tree – Venice	499	0	2	0
Banger hart – Rob de Nijs	1347	0	2	0
Imagine – John Lennon	1	0	0	1
Radar Love – Golden Earring	31	0	1	0
Bridge over troubled water – Simon & Garfunkel	59	0	1	0
Pastorale – Ramses Shaffy & Liesbeth List	71	0	1	0
Set fire to the rain – Adele	88	1	0	0
In your arms – Chef'Special	187	1	0	0
Thriller – Michael Jackson	205	1	0	0
Geef mij je angst – Guus Meeuwis	260	1	0	0
No women no cry – Bob Marley & The Wailers	270	0	0	1
Wonderful tonight – Eric Clapton	361	1	0	0
Geef mij je angst – André Hazes	382	1	0	0
Onderweg – Abel	422	0	0	1
Overcome – Live	440	1	0	0

Nummer	Positie	Helpen van anderen	Troosten/ geruststellen	Delen
You'll be in my heart – Phil Collins	537	I	o	o
Alive & Kicking – Simple Minds	560	o	o	I
Changes – 2PAC	585	o	o	I
Lyn'Eyes – Eagles	611	o	I	o
Russians – Sting	613	I	o	o
Mrs. Robinson – Simon & Garfunkel	641	I	o	o
Zing voor me – Lange Frans & Thé Lau	642	I	o	o
She will be loved – Maroon 5	1060	I	o	o
Heaven for everyone – Queen	1231	o	I	o
50 ways to leave your lover – Paul Simon	1235	I	o	o
Het land van ... – Lange Frans & Baas B	1301	o	o	I
Blommenkinders – Armand	1421	I	o	o
Thrift shop – Macklemore & Ryan Lewis	1482	o	o	I
Honesty – Billy Joel	1484	o	I	o
Umbrella – The Baseballs	1784	o	o	I
Somebody – Depeche Mode	1990	o	I	o

De laatste onderzoeksvraag (OV3) betrof de vraag of er een verband is tussen de notering van een nummer in de Top 2000 en de mate waarin dit nummer uitingen van prosociaal gedrag bevatte. Er bleek een klein significant negatief effect te zijn van de plaats van een nummer in de Top 2000 op het aantal uitingen van prosociaal gedrag ($B = -4.05^{E-5}$; $t = -2.20$; $p = .028$; $r^2 < 0.01$). Nummers die hoog in de Top 2000 staan, bevatten dus iets meer uitingen van prosociaal gedrag dan nummers laag in de lijst. Voor deze vraag zijn eveneens aparte analyses uitgevoerd voor elke categorie van prosociaal gedrag. De regressieanalyse met het aantal uitingen van helpen van anderen als afhankelijke variabele leverde ook een significant negatief effect op ($B = -3.47^{E-5}$; $t = -2.09$; $p = .037$; $r^2 < 0.01$). Nummers hoog in de lijst bevatten meer uitingen van helpen van anderen dan nummers laag in de lijst. De andere gespecificeerde regressiemodellen met respectievelijk het aantal uitingen van troosten of geruststellen ($B = -7.71^{E-6}$; $t = -1.40$; $p = .162$; $r^2 < 0.01$) en delen ($B = 1.90^{E-5}$; $t = .41$; $p = .679$; $r^2 < 0.01$) als onafhankelijke variabelen, bleken geen significante resultaten op te leveren.

Conclusie en discussie

Hoewel de effecten van prosociale muziek op gedrag al zijn onderzocht (o.a. Greitemeyer 2009a, 2009b; Jacob et al., 2010; Münstermann et al., 2015), is nooit eerder vastgesteld in welke mate populaire muziek verwijzingen naar prosociaal gedrag bevat. Om hier inzicht in te verkrijgen is een inhoudsanalyse naar prosociale uitingen in de Top 2000 van 2015 uitgevoerd. De resultaten laten zien dat 2.2% van de geanalyseerde songteksten uit de Top 2000 uitingen van prosociaal gedrag bevat. Dit is een veel lager percentage dan in kwantitatieve inhoudsanalyses naar ‘antisociale’ inhoud van songteksten werd gevonden (cf. Armstrong, 2001; Primack et al., 2008). Dit impliceert dus dat in de Top 2000 zeer beperkt naar prosociaal gedrag verwezen wordt. Verder blijkt uit de resultaten dat de meeste verwijzingen naar prosociaal gedrag uitingen van helpen van anderen zijn. Dit zou deels verklaard kunnen worden door het relatief grote aantal deelaspecten van prosociaal gedrag dat onder deze categorie valt in vergelijking met de categorieën troosten of geruststellen en delen. Het verschil in het aantal uitingen van helpen van anderen en de andere twee categorieën is echter zo groot dat het niet waarschijnlijk is dat dit alleen hierdoor verklaard kan worden. Prosociale muziek gaat dus vaak over helpen.

Ook werd onderzocht of er een verband was tussen de notering van een nummer in de Top 2000 en de mate waarin dit nummer uitingen van prosociaal gedrag bevat. Dit bleek het geval te zijn: nummers die hoger in de lijst staan, bevatten meer uitingen van prosociaal gedrag dan nummers lager in de lijst. Dit verband gaat vooral op voor uitingen van helpen van anderen. Het lijkt erop dat de stemmers van de Top 2000 prosociale muziek waarin naar helpen van anderen wordt verwezen, kunnen waarderen. Deze bevinding is relevant voor het effectonderzoek naar prosociale muziek. Het gegeven dat mensen prosociale muziek waarderen, in combinatie met eerdere bevindingen dat prosociale muziek kan aanzetten tot prosociaal gedrag (o.a. Greitemeyer, 2009a, 2009b; Münstermann et al., 2015), maakt de inzet van prosociale muziek tot een veelbelovende methode om prosociaal gedrag te stimuleren.

De voornaamste beperking van het onderzoek is dat uit de woorden in de songteksten niet altijd goed was op te maken of er prosociale uitingen benoemd werden. Dit uitte zich in dit onderzoek op ten minste twee manieren. Ten eerste werd soms gebruikgemaakt van abstracte omschrijvingen om prosociaal gedrag te beschrijven. Doordat de prosociale woorden uit het codeboek niet expliciet werden genoemd, werden deze songteksten niet gemarkeerd als prosociaal via de semiautomatische inhoudsanalyse. Een voorbeeld hiervan is het nummer ‘Mag ik dan bij jou’ van Claudia de Breij. Deze songtekst gaat over elkaar troost bieden, maar is uit de inhoudsanalyse niet als prosociaal naar voren gekomen. Ten tweede bleek een boodschap soms niet expliciet genoeg en daardoor voor meerdere interpretaties vatbaar. Zo kan een zin als ‘we are saving our own lives’ (uit USA for Africa – ‘We are the world’) worden geïnterpreteerd als niet-prosociaal (we redden alleen onze eigen levens), maar ook als prosociaal (we

redden niet alleen onze eigen levens, maar ook die van onze generatie). Beide tekortkomingen kunnen hebben geleid tot een vertekening van de data. Daarom verdient het aanbeveling om middels kwalitatieve inhoudsanalyse aanvullend inzicht te verkrijgen in het voorkomen van prosociale uitingen in Top 2000-nummers, en dan met name wat betreft de nummers die nu als niet-prosociaal zijn gecodeerd.

Een andere beperking is het feit dat de analyse alleen gericht was op de tekst. Hoewel een songtekst een belangrijk element is van een nummer (Greitemeyer, 2011a), is de muziek minstens zo essentieel. Zo concluderen Ali en Peynircioğlu (2006) en Sousou (1997) dat de melodie zelfs belangrijker is voor het opwekken van emoties dan de songtekst. Galizio en Hendrick (1972) voegen hieraan toe dat mensen positievere emoties ervaren en eerder geneigd zijn de boodschap van een songtekst te accepteren als deze als passend bij de melodie wordt ervaren. ‘Imagine’ is hier wellicht een goed voorbeeld van: er komt maar één expliciete uiting van prosociaal gedrag in naar voren, maar gezien het effect dat het nummer had na de aanslagen in Parijs zou het goed kunnen dat de melodie hier ook belangrijk was. Het zou interessant zijn om in vervolgonderzoek vast te stellen hoe songtekst en melodie zich precies tot elkaar verhouden bij de beoordeling van de prosocialiteit van een nummer. Zo zou aan de hand van diepte-interviews achterhaald kunnen worden hoe mensen de prosocialiteit van songteksten ervaren en welke aspecten van een nummer hierbij een rol spelen.

De resultaten van onze studie en de effectonderzoeken die eerder zijn uitgevoerd bieden ook voor andere aspecten aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. Nu is enkel gekeken naar actieve uitingen van prosociaal gedrag: het aanbieden of het daadwerkelijk uitvoeren van prosociaal gedrag. Het gegeven dat herhaalde blootstelling aan prosociale woorden al een positieve gedragsverandering kan bewerkstelligen (Scaffidi Abbate, Ruggieri, & Boca, 2013), maakt dat een toekomstige inhoudsanalyse kan worden uitgebreid met passieve uitingen van prosociaal gedrag (het vragen om of aanzetten tot prosociaal gedrag). Ook sterke, positieve woorden – ook wel *God terms* genoemd (Andrews, Van Leeuwen & Van Baaren, 2013) – zoals liefde, vrijheid en gelijkheid, zouden kunnen aanmoedigen tot prosociaal gedrag. Ook zouden, naast notering van een nummer in de Top 2000, nog andere factoren meegenomen kunnen worden, zoals het genre van een nummer. Timmerman et al. (2008) concluderen bijvoorbeeld dat er een positieve associatie bestaat tussen bepaalde muziekgenres en antisociaal gedrag. Rap, heavy metal en rock worden onder andere geassocieerd met drugsgebruik, geweld en een negatieve houding tegenover vrouwen. Als bepaalde genres gekoppeld worden aan antisociaal gedrag, is het goed mogelijk dat andere genres meer associatie vertonen met prosociaal gedrag. Vooralsnog laat eerder onderzoek zien dat plezierige muziek woede en agressie kan voorkomen (Krahé & Bieneck, 2012) en dat opzweepende muziek hulpgedrag kan aanmoedigen doordat luisteraars in een positievere stemming komen (North, Tarrant & Hargreaves, 2004). Dit kan verklaard worden aan de hand van de *broaden-and-build theory* (Frederickson, 2001) waarin verondersteld wordt dat positieve emoties mensen aanzetten om opener en tole-

ranter te zijn ten opzichte van anderen. Waarschijnlijk is de combinatie van de songtekst en de muziek dus van groot belang.

Daarnaast geeft ook de gebruikte categorisering van prosociaal gedrag (Dunfield, 2014) aanleiding voor vervolgonderzoek naar effecten van prosociale muziek. De indeling in helpen van anderen, troosten of geruststellen en delen roept de vraag op of elk prosociaal nummer mensen ook tot hetzelfde prosociale gedrag kan aanzetten. De studies van Greitemeyer (2009a, 2009b), Jacob et al. (2010), Kennedy (2013) en Münstermann et al. (2015) onderzoeken alle de invloed van ‘algemene’ prosociale nummers op het helpen van anderen, doneren of het geven van fooien. Het is echter aannemelijk dat met een specifieke verwijzing gericht bepaald prosociaal gedrag kan worden gestimuleerd. Zo zou een nummer dat veel uitingen van helpen van anderen bevat mensen wellicht beter kunnen aansporen tot hulpgedrag, terwijl een nummer met veel uitingen van delen eerder het doneren aan goede doelen zou kunnen bevorderen.

Concluderend kan worden gesteld dat de huidige studie meer inzicht heeft geleverd op het gebied van het voorkomen van prosociale verwijzingen in populaire muziek. Behalve dat deze exploratieve studie veel uitgangspunten biedt voor vervolgonderzoek, zijn er ook enkele mogelijke praktische implicaties af te leiden uit de resultaten. Immers, de resultaten laten zien dat slechts een beperkt aantal nummers met uitingen van prosociaal gedrag voorkomen in de Top 2000, maar dat deze nummers over het algemeen wel hoger in de lijst staan. Gegeven de positieve effecten van prosociale muziek op prosociaal gedrag (Greitemeyer, 2009a, 2009b; Münstermann et al., 2015), zou dit muzikanten daarom kunnen motiveren om meer prosociale songteksten te schrijven. Daarnaast zouden mediaproductanten en tv- en radiozenders vaker prosociale muziek kunnen inzetten.

Noot

- 1 Er werden 30 Franse, 15 Italiaanse, 18 Duitse, 10 Spaanse nummers en 2 nummers in (pseudo)Latijn verwijderd. Ook een Koreaans, Filipijns, Iers (Gaelic), Zuid-Afrikaans, Japans en een Grieks nummer werden niet meegenomen in de analyses. Tevens werden 2 nummers geschreven in meerdere andere talen, 2 in een niet-bestaande taal, 19 instrumentale nummers en 15 nummers in een Nederlands dialect (Limburgs, Achterhoeks, Fries en Drents) niet meegenomen in de analyses.

Literatuur

- Ali, S. O., & Peynircioğlu, Z. F. (2006). Songs and emotions: Are lyrics and melodies equal partners? *Psychology of Music*, 34(4), 511-534. doi:10.1177/0305735606067168
- Andrews, M., Van Leeuwen, M. L., & Van Baaren, R. B. (2013). *Hidden Persuasion: 33 psychological influence techniques in advertising*. Amsterdam, Nederland: BIS Publishers.

- Armstrong, E. G. (2001). Gangsta misogyny: A content analysis of the portrayals of violence against women in rap music 1987-1993. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 8(2), 96-126.
- Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior. In I.B. Weiner, T. Millon, & M. J. Lerner (red.), *Handbook of psychology: Volume 5: Personality and social psychology* (pp. 463-484). Hoboken, NY: John Wiley & Sons, Inc.
- Bendapudi, N., Singh, S. N., & Bendapudi, V. (1996). Enhancing helping behavior: An integrative framework for promotion planning. *Journal of Marketing*, 60(3), 33-49. doi:10.2307/1251840
- Berkowitz, L. (1984). Some effects of thoughts on anti- and prosocial influences of media events: A cognitive-neoassociation analysis. *Psychological Bulletin*, 95, 410-427. doi:10.1037/0033-2909.95.3.410
- Bucks, J. (2015, 15 november). Paris Attacks: pianist 'drove 400 miles through the night' to play tribute. *The Guardian*. Geraadpleegd van: www.theguardian.com/world/2015/nov/15/paris-attacks-john-lennon-imagine-pianist-davide-martello-klavierkunst
- Den Boon, T., & Hendrickx, R. (2015). *Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (15de herziene ed.). Utrecht: Van Dale.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge: University Press.
- Dukes, R. L., Bisel, T. M., Borega, K. N., Lobato, E. A., & Owens, M. D. (2003). Expressions of love, sex, and hurt in popular songs: A content analysis of all-time greatest hits. *The Social Science Journal*, 40(4), 643-650.
- Dunfield, K. A. (2014). A construct divided: Prosocial behavior as helping, sharing, and comforting subtypes. *Frontiers in Psychology*, 5, 1-13. doi:10.3389/fpsyg.2014.00958
- Eagly, A. H. (2009). The his and hers of prosocial behavior: An examination of the social psychology of gender. *American Psychologist*, 64, 644-658. doi:10.1037/a0017804
- Eagly, A. H., & Crowley, M. (1986). Gender and helping behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological bulletin*, 100(3), 283-308. doi:10.1037//0033-2909.100.3.283
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge: University Press.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226. doi: 10.1037/0003-066X.56.3.218
- Frith, C. D. (2012). The role of metacognition in human social interactions. *Philosophical Transactions of the Royal Society B - Biological Sciences*, 367, 2213-2223. doi:10.1098/rstb.2012.0123
- Galizio, M., & Hendrick, C. (1972). Effects of musical accompaniment on attitude: The guitar as a prop for persuasion. *Journal of Applied Social Psychology*, 2, 350-359. doi: 10.1111/j.1559-1816.1972.tb01286.x
- Greitemeyer, T. (2009a). Effects of songs with prosocial lyrics on prosocial behavior: Further evidence and a mediating mechanism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 1500-1511.
- Greitemeyer, T. (2009b). Effects of songs with prosocial lyrics on prosocial thoughts, affect, and behavior. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 186-190. doi:10.1016/j.jesp.2008.08.003
- Greitemeyer, T. (2011a). Effects of prosocial media on social behavior: When and why does media exposure affect helping and aggression. *Current Directions in Psychological Science*, 20, 251-255. doi:10.1177/0963721411415229
- Greitemeyer, T. (2011b). Exposure to music with prosocial lyrics reduces aggression: First evidence and test of the underlying mechanism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47, 28-36. doi:10.1016/j.jesp.2010.08.005
- Grzelak, J., & Derlega, V. J. (2013). Cooperation and helping behavior: An introduction. In J. Grzelak & V. J. Derlega (red.), *Cooperation and helping behavior: Theories and research* (pp. 1-11). New York, NY: Academic Press.
- Hayes, A. F., & Krippendorff, K. (2007). Answering the call for a standard reliability measure for coding data. *Communication methods and measures*, 1(1), 77-89. doi: 10.1080/19312450709336664
- Jacob, C., Guégen, N., & Boulbry, G. (2010). Effects of songs with prosocial lyrics on tipping behaviour in a restaurant. *International Journal of Hospitality Management*, 29, 761-763. doi:10.1016/j.ijhm.2010.02.004
- Kennedy, P. E. (2013). The relationship between prosocial music and helping behaviour and its mediators: An Irish college sample. *Journal of European Psychology Students*, 4(1) 1-15. doi:10.5334/jeps.av

- Kotarba, J. A., Merrill, B., Williams, J. P., & Vannini, P. (2013). *Understanding society through popular music*. New York, NY: Routledge.
- Krahé, B., & Bieneck, S. (2012). The effect of music-induced mood on aggressive affect, cognition, and behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 42, 271-290. doi:10.1111/j.1559-1816.2011.00887.x
- Lam, C. M. (2012). Prosocial involvement as a positive youth development construct: A conceptual review. *The Scientific World Journal*, 2012, 1-8. doi:10.1100/2012/769158
- Levine, M., & Manning, R. (2012). Prosocial behavior. In M. Hewstone, W. Stroebe, & K. Jonas (red.), *An introduction to social psychology* (pp. 313-352). Chichester, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Lombard, M., Snyder-Duch, J., & Bracken, C. C. (2002). Content analysis in mass communication: Assessment and reporting of intercoder reliability. *Human communication research*, 28(4), 587-604. doi:10.1111/j.1468-2958.2002.tb00826.x
- Mares, M. L., & Woodard, E. (2005). Positive effects of television on children's social interactions: A meta-analysis. *Media Psychology*, 7, 301-322. doi:10.1207/S1532785XMEPO703_4
- Münstermann, K., Van der Velden, F., & De Leeuw, R. N. H. (2015). Feel the love generation: Het effect van prosociale muziek op het prosociale gedrag van jongeren. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 43, 378-391.
- Musixmatch. (2016). *Company info*. Geraadpleegd van: <https://drive.google.com/folderview?id=0B7YpCb-pImamcfnpIWEUySTloUE5tUXBpZWVtRWQxQ19qanNSUS16ZThIVjhoMXJyNXhnVFE&usp=sharing>
- Niven, K. (2015). Can music with prosocial lyrics heal the working world? A field intervention in a call center. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(3), 132-138. doi:10.1111/jasp.12282
- North, A. C., Tarrant, M., & Hargreaves, D. J. (2004). The effects of music on helping behavior: A field study. *Environment & Behavior*, 36, 266-275.
- NPO (2015, 29 november). *Imagine nieuwe nummer 1 in NPO Radio 2 Top 2000*. Geraadpleegd van: <http://pers.npo.nl/imagine-nieuwe-nummer-1-in-npo-radio-2-top-2000>
- NPO (2016, 26 januari). *Recordaantal jonge luisteraars voor Top 2000*. Geraadpleegd van: <http://pers.npo.nl/recordaantal-jonge-luisteraars-voor-npo-radio-2-top-2000>
- NPO Radio 2. (2015). *Top 2000 lijst*. Geraadpleegd van: <http://www.nporadio2.nl/top2000>
- Onderwijsraad. (2008). *Vreemde talen in het onderwijs: Advies*. Geraadpleegd van: https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/vreemde_talen_i_n_het_onderwijs.pdf
- Primack, B. A., Gold, M. A., Schwarz, E. B., & Dalton, M. A. (2008). Degrading and non-degrading sex in popular music: A content analysis. *Public Health Reports*, 123, 593-600.
- Scaffidi Abbate, C., Ruggieri, S., & Boca, S. (2013). Automatic influences of priming on prosocial behavior. *Europe's Journal of Psychology*, 9(3), 479-492. doi:10.5964/ejop.v9i3.603
- Sousou, S. D. (1997). Effects of melody and lyrics on mood and memory. *Perceptual and Motor Skills*, 85(1), 31-40. doi:10.2466/pms.1997.85.1.31
- Timmerman, L., Allen, M., Jorgensen, J., Herrett-Skjellum, J., Kramer, M., & Ryan, D. (2008). A review and meta-analysis examining the relationship of music content with sex, race, priming, and attitudes. *Communication Quarterly*, 56, 303-324. doi:10.1080/01463370802240932
- Weitzer, R., & Kubrin, C. E. (2009). Misogyny in rap music: A content analysis of prevalence and meanings. *Men and Masculinities*, 12, 3-29. doi:10.1177/1097184X08327696
- Wilson, B. J. (2008). Media and children's aggression, fear, and altruism. *The Future of Children*, 18, 87-118.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215-240.